

необхідно підкреслити, що за межами даного розуміння правової культури залишаються правопсихологічний клімат соціуму, суспільна правова думка, ціннісно-правові орієнтири громадян тощо.

Не принижуючи значення наведених підходів до визначення правової культури, ми солідарні з тими дослідниками, які надають перевагу аксіологічному підходу в його розумінні. Цей підхід, який є найбільш поширеним серед учених, дозволяє поєднати її багатоманітні якості навколо поняття цінностей, оскільки саме цінності є ядром культури взагалі і правової культури зокрема.

З точки зору цього підходу культура є об'єктивацією ціннісно-світоглядних уявлень, що відображають внутрішній світ людської суб'єктивності. Тому до культури можна застосувати аутентичне їй поняття – аксіосфера. Це означає, що культура передусім виступає як актуальна для індивіда і суспільства в цілому ціннісна система. Вона розглядається як сукупність цінностей, що створені людством у ході його історії. З урахуванням цього правова культура є системою правових цінностей, що розвиваються і відповідають рівню соціального прогресу, якого досягло людство, відображають у правовій формі важливі соціальні цінності, які впливають на стан і спосіб правового життя особистості і суспільства. Саме таке розуміння правової культури відображено в наукових працях багатьох учених (С. Алексєєв, В. Сальніков, Р. Русінов, А. Семітко та ін.).

На наш погляд, правові цінності становлять стрижень ціннісно-нормативних орієнтацій правової свідомості і слугують головним чинником соціокультурної інтеграції. У цьому зв'язку вивчення правових цінностей дає змогу отримати наукову інформацію про найбільш фундаментальні аспекти правової культури українського соціуму, знання яких, у свою чергу, надає можливість значною мірою зрозуміти стан правового життя суспільства, його правопорядок.

М. П. Требін, доктор філософських наук, професор

ФЕНОМЕН ДЕФОРМАЦІЇ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СОЦІУМУ ЗА УМОВ ЙОГО МОДЕРНІЗАЦІЇ

В умовах модернізації українського соціуму дуже актуальною науковою проблемою залишається проблема формування правової культури громадян, яка б відповідала вимогам сучасного демократичного суспільства. Тому з'ясувати, який стан справ з правовою культурою громадян, та запропонувати можливі шляхи її покращення – дуже важлива й актуальна тема в державному будівництві України. Наша країна йде шляхом розбудови демократичної, правової, соціальної держави. Зайвим є констатувати, що утвердження верхо-

венства права з його передумовою рівності всіх громадян перед законом, справжньої незалежності судової гілки влади, ефективності інститутів правопорядку та судочинства у відстоюванні прав і свобод громадян, а також проблеми доступу громадян до справедливості є найактуальнішими у процесі модернізації України. Непослідовність та брак вагомих аргументів діючої влади у впровадженні політики верховенства права є нині однією з відчутних перешкод інституціоналізації демократичних суспільних ідеалів у країні.

Кажучи про правову культуру громадян українського суспільства, слід констатувати той факт, що її рівень бажає кращого і перебуває ще у стадії формування зачатків демократичної, правової культури. Констатація спрямованості на розбудову демократичного суспільства, правової держави, формування громадянського суспільства ще не є гарантією становлення основ проголошених цілей. Коли ж ми говоримо про правову культуру демократичного суспільства, то йдеться перш за все про орієнтацію на особистість, її права і свободи. Особистість у демократичному суспільстві більше покладається на власні сили і можливості, держава розглядається як «арбітр», що суворо охороняє індивідуальну свободу, безпеку, власність своїх громадян і діє згідно з вимогами права.

Перехід від посттоталітаризму до розбудови демократичного суспільства з погляду правової культури має низку особливостей: по-перше, нові правові норми стикаються із старими неправовими нормами, тенденції авторитаризму співіснують з елементами анархії тощо; по-друге, право функціонує в умовах хаосу і дезорганізації самого суспільства та його правової системи, а це призводить до того, що одні верстви суспільства одержують пріоритетний розвиток, а інші втрачають свою колишню роль, що так чи інакше позначається на їх ставленні до органів державної влади і правових норм; по-третє, інертність свідомості людини, нездатність її відразу звільнитися від колишньої системи ціннісно-правових настанов тоталітаризму, яка може декларативно відкидатися особистістю, але продовжувати при цьому існувати на рівні підсвідомості, визначаючи світобачення людини, її цінності, інтереси, вчинки.

Кажучи про стан справ з правовою культурою громадян України, треба розуміти, що тут накопичилася низка проблем. Надзвичайна історична концентрація у період трансформації (навіть ламання) соціального укладу з часів комуністичної системи вже тривалий час має своїм наслідком ситуацію аномії. Сучасна правова культура українського соціуму суттєво деформована. Тому, розглядаючи правову культуру як характеристику якісного стану правового життя суспільства, що характеризується досягнутим рівнем розвитку правової системи – станом та рівнем правової свідомості, правознавства, системи законодавства, правозастосовної практики, законності і правопорядку, правової освіти, а також ступенем гарантованості основних прав і свобод людини, ми

повинні зрозуміти, що насамперед процес деформації правової культури розпочинається з деформації правової свідомості. Деформована правосвідомість обумовлює й відповідну деформацію правової культури.

Деформація правової свідомості – це соціально-правове явище, що характеризується зміною її стану, при якому у носіїв формуються певні ідеї, уявлення, погляди, знання, відчуття і настрої, переживання і емоції, які спотворено відображають юридичну дійсність і виражають негативне ставлення до чинного права, законності та правопорядку.

Під формами деформації правосвідомості можна розуміти способи її вияву, які відрізняються один від одного різним ступенем перекручення компонентів правової свідомості у віддзеркаленні правової дійсності і які в сукупності розкривають сутність та зміст цього явища. Можна виділити такі форми деформації правосвідомості: правовий інфантилізм, правовий нігілізм, правовий ідеалізм (фетишизм), перероджену правосвідомість. Вони перш за все торкаються деформації індивідуальної правосвідомості, що не виключає їх вияву на груповому і суспільному рівнях.

Проблеми формування правової культури в Україні тісно взаємопов'язані з питаннями подальшої трансформації українського суспільства на демократичних засадах, формуванням єдиного національного культурно-політичного символічного поля, сенсів громадянської ідентичності та загальнонаціонального соціального капіталу, успішністю розвитку громадської нації. Рівень правової культури громадян України, що існує на цей час, потребує значного покращення і доведення в найближчій перспективі до рівня правової культури демократичного суспільства. А це передбачає вдосконалення правових норм, практики юридичних інститутів, правових процесів, правовідносин, правового мислення, правосвідомості, політичного оцінювання права, законотворчої і правозастосовної діяльності, правомірної поведінки, правового виховання, юридичної науки та інших явищ позитивно-правової властивості, що дозволить Україні посісти гідне місце у світовому співтоваристві.

*Jason Royce Lindsey, Ph. D. (Political Science),
USA, St. Cloud State University*

IDEOLOGY AND U. S. SOCIAL SCIENCE

The contemporary situation of American politics has spawned a large commentary on its ideological divisions. Recent scholarship frequently attempts to place the U. S. ideological divide within a broader historical context and to evaluate its impact on the current political system. In its efforts to take a step back from the